

Југославије, Београд, 1978.

Када је у питању заштита уставом загарантованих права и слобода појединаца, могло се поћи од института уставне жалбе у облику у коме се он може пронаћи у врховном акту о Царском суду од 1867. године. Уставна жалба није постојала у Чехословачкој 1920. године, али је 1948. године била део раније поменутог неуспешног предлога за увођење уставног судства. Члан 92. Уставног закона чехословачке федерације својом формулацијом угледао се на оба модела, одређујући да ће „Уставни суд Социјалистичке Републике Чехословачке одлучивати о заштити права и слобода загарантованих Уставом, уколико су таква права и слободе угрожене одлуком или другим поступањем савезних органа, под условом да право не гарантује други облик судске заштите.“ С обзиром на то да је после 1968. суспендована активност на практичном увођењу уставних одредаба о уставном судству, то што је промењен начин на који су уставни судови у Југославији штитили основна права и слободе, није више играло улогу везано за судбину ове одредбе. Ипак, занимљиви су концепти настали у процесу припреме закона о чехословачком Уставном суду почетком 1969. године.

Постало је јасно да се чланом 92, у ствари, само ствара супсидијарна надлежност Уставног суда. Међутим, она се сасвим разликовала од нашег данашњег поимања принципа супсидијарности, како је данас садржан у Одељку 75 Закона о Уставном суду. Био је *de facto* замењен управном жалбом о којој је одлучивао Врховни суд. Очигледна је надахнутост одредбама из члана 241. (2) Устава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије од 1963. године. Осим у случају Уставног суда Хрватске (члан 412. Устава Републике Хрватске из 1974. године), ова одредба се више није појављивала у уставима федерације и република од 1974. године. Уставна жалба је недопуштена ако претходно нису исцрпљене све законом предвиђене могућности за заштиту права.

Један од чланова комисије који је радио на примени смерница за Закон о Уставном суду, прикладно је то изразио, приметивши да ће „уставни закон о судовима и канцеларији јавног тужиоца морати да обезбеди да се ова моћ може употребити само у изузетним случајевима.“ Из тога можемо закључити да је било замишљено нешто сасвим другачије од онога што нам је познато из тренутне законске одредбе. Занимљиво је и то што су за одлуку по уставној жалби биле предвиђене две могућности. Према првој, Уставни суд је могао директно анулирати појединачни правни акт, па би тело које га је донело, последично томе, било обавезано правним мишљењем Уставног суда. Према другој, Уставни суд је могао само установити кршење уставом загарантованих права и слобода, што би дато тело обавезало да предузме кораке у складу са законом како би исправило насталу ситуацију. Према томе, уставна жалба у правом смислу речи *de facto* не би била предвиђена законом о чехословачкој федерацији, под